

VALDĪBAS PUBLISKO ATTIECĪBU LOMA VALSTS PĀRVALDES OPTIMIZĀCIJAS NODROŠINĀŠANĀ

ROLE OF GOVERNMENT PUBLIC AFFAIRS IN OPTIMISATION OF PUBLIC ADMINISTRATION

Līga Mirlina, mg. sc. soc., Biznesa augstskola Turība, Graudu iela 68, Rīga LV-1058, Latvija,
liga.mirlina@inbox.lv, 29257087

Abstract. With the decrease of administrative influences the effective function of contemporary public administration needs the support and partnership of society. The necessity to consider the reaction of society and mass media obliges public administrators to inform and to create public understanding on decisions made by public administration, especially unpopular ones, as well as to ensure the opportunity for individuals to get involved in the decision making process. In other words, the regulation of the state needs increasingly more public acceptance and approval both responding to public needs and wishes and creating common values and standards that in one way or other can be achieved by the mass communication process. Thus the role of communication and public relations in public administration performance increases.

Analysing the formation principles of communication and its place in public administration, the aim of this research is to follow the development tendencies in public administration communication that are directed to the formation of public understanding of public administration activities.

In order to understand the role of public affairs in public administration processes, the author has studied the tendencies of public administration, non-governmental organisations and media relations transformation during several state reform development stages in Latvia.

Key words: public administration, communication, decision making, public affairs

Ievads

Demokrātiskas valsts pārvaldes galvenais darbības mērķis ir kalpot savas valsts iedzīvotājiem, veicinot valsts izaugsmi un iedzīvotāju labklājību atbilstoši demokrātiskā ceļā pie varas nonākušā politiskā spēka izvirzītajai programmai. Pie tam efektīvai valsts pārvaldes darbībai mūsdienās līdz ar administratīvo ietekmju samazināšanos ir svarīgs sabiedrības atbalsts un līdzdalība. Lai nodrošinātu valsts attīstību atbilstoši iedzīvotāju vajadzībām un gaidām, ir nepieciešama sabiedrības līdzdalība valsts pārvaldes lēmumu pieņemšanā, veidojot dialogu un viedokļa apmaiņu, sniedzot informāciju par topošajiem un pieņemtajiem lēmumiem, veicinot informācijas pieejamību un caurspīdīgumu.

Raksta centrā ir publisko attiecību lomas pieaugums valsts pārvaldes darbībā, komunikācijas instrumentus izmantojot gan proaktīvi, gan interaktīvi, reaģējot uz sabiedrības nostāju, gaidām un vēlmēm, kas tādā vai citā veidā izpaužas caur medijiem un nevalstiskajām organizācijām (NVO). Valdības publiskās attiecības ir ne tikai valsts pārvaldes instruments tiešai iedzīvotāju reakcijai, t.i., sabiedrības uzvedības veidošanai atbilstoši kādam normatīvajam aktam, bet arī veicina stratēģisku valsts pārvaldes mērķu sasniegšanu, proti, valdības un dažādu sabiedrības grupu viedokļu optimizāciju. Pētījuma mērķis ir analizēt valdības publisko attiecību attīstības

tendences, kas vērstas uz sabiedrības izpratnes un atbalsta gūšanu, novērtējot publisko attiecību lomu un funkcijas, kā arī mehānismus, ar kuru palīdzību sabiedrība regulē sociālo homeostāzi un katrā konkrētā gadījumā īsteno vajadzīgās sociālās izmaiņas. Darbā tiek iezīmētas arī valdības, NVO un sabiedrības attiecību transformācijas tendences Latvijā.

Kā **pētījuma metodes** ir izmantotas šādas: monogrāfiskā metode ar nolūku noteikt valsts pārvaldes darbības principus, kā arī valdības publisko attiecību vietu un lomu valsts pārvaldē; normatīvo dokumentu un valsts pārvaldes institūciju dokumentu analīze ar nolūku izpētīt Latvijas valdības publisko attiecību un komunikācijas mērķus un metodes, kā arī sabiedrības līdzdalības iespējas Latvijas valsts pārvaldē un NVO iesaistīšanās līmeni; statistikas analīze un salīdzinošā analīze ar nolūku noteikt valdības publisko attiecību rezultātus, novērtēt valdības publisko attiecību lomu valsts pārvaldes optimizācijā, kā arī salīdzināt teorētiskās nostādnes ar sociālajiem un politiskajiem procesiem Latvijā, kuros izpaužas valdības publiskās attiecības. Tādējādi darbā ir iecerēts pamatot valdības publisko attiecību sociālo funkciju kā valsts pārvaldes un sabiedrības viedokļa optimizāciju.

Labas pārvaldības principi un publiskās attiecības

Demokrātiskās sabiedrības pastāvēšanai un valsts labklājības attīstībai nozīmīgas ir četru galveno sabiedrības elementu – indivīda, pilsoniskās sabiedrības, privātā sektora un valsts – savstarpējā mijiedarbība. Pie tam daudzi pētnieki uzsver, ka postindustriāla sabiedrība, veidojoties kā sociālās labklājības valsts, daudzkaršoja tādas attiecības un apstākļus, kurus nevarēja adekvāti regulēt, izmantojot tīri publisko vai tīri privāto tiesību institūtus. Tie prasīja, lai tiktu ieviestas tā sauktās sociālās likumdošanas normas. Citiem vārdiem sakot, valsts regulēšanai aizvien vairāk bija nepieciešams sociāls akcepts un piekrišana, kuru sabiedrība tagad var nodrošināt, veidojot kopējas vērtības un normas, kas vairs nav iespējams ārpus masu komunikācijas procesa (Habermas, 1989). Savukārt valsts pārvaldes galvenais uzdevums ir viens no grūtākajiem, jo tai jāspēj nodrošināt taisnīgu un efektīvu sabiedrības pārvaldīšanu. Tādējādi sabiedrības vajadzībām atbilstošu valsts pārvaldes lēmumu gatavošana un pieņemšana nav iespējama bez valdības dialoga ar sabiedrību, jo tikai komunikācijas procesā tiek paustas un apzinātas sabiedrības gaidas un vēlmes, tiek saskaņotas dažādu sabiedrības grupu vajadzības un intereses, kā arī tiek meklēts sabiedrības atbalsts topošiem un pieņemtiem lēmumiem. Līdz ar to demokrātiskā sabiedrībā attiecību komplekss: valdība, valsts pārvalde, NVO, sabiedrība – pamatā ir balstīts uz mijiedarbību, t.i., divvirzienu komunikācijas modeli.

Mijiedarbība starp valsts pārvaldi un sabiedrību, kas izpaužas kā publiskās, racionāli kritiskās debates, kuru mērķis ir brīvi, uz sabiedrības kopīgo interešu pamata sasniegt racionālu vienošanos starp publiski konkurējošiem viedokļiem (Habermas, 1989), nodrošina sabiedrības interešu saskaņošanu un veicina sabiedrības vajadzībām atbilstošākā un optimālākā valsts pārvaldes lēmuma pieņemšanu. Pie tam valsts pārvaldes uzdevums lēmumu pieņemšanā ir nodrošināt maksimālu iesaistīto pušu interešu pārstāvēniecību tā, lai pieņemtais lēmums atbilstu sabiedrības vajadzībām un gaidām. Tas sasniedzams tieši publisko attiecību procesā, saskaņojot sabiedrības intereses un iespējas un nonākot pie konsensa starp iesaistītajām pusēm, lai gan vienlaikus jāatzīmē, ka sabiedrības iesaistīšana bieži vien apgrūtina un sarežģī valsts pārvaldes lēmuma pieņemšanu un īstenošanu.

Valsts pārvaldes darbībā, lai mazinātu sociālo spriedzi un iesaistītu sabiedrības mazākumu, kā arī lai panāktu pieņemtā lēmuma atbilstību sabiedrības esošajām un nākotnes vajadzībām, nozīmīga loma ir ANO astoņiem labas pārvaldības galvenie principi jeb vērtībām (Sheng, 2009). Tie ir līdzdalība, atklātība, konsenss, atskaitītšanās, atsaucība, efektivitāte, vienlīdzība un tiesiskums, no kurām lielākā daļa nav ieviešami un īstenojami bez valdības publiskajām attiecībām.

Atklātība kā garants valsts pārvaldes darbībai sabiedrības interesēs

Kā nozīmīgākais labas pārvaldības princips valsts pārvaldē, kas saistīts ar valdības publiskajām attiecībām, minams atklātība jeb caurspīdīgums, kas nodrošina lēmuma pieņemšanu un tā izpildi atbilstoši likumam un noteikumiem. Šī principa ieviešanai nepieciešams, pirmkārt, nodrošināt brīvu informācijas pieejamību valsts pārvaldē un, otrkārt to, lai informācija sasniegtu tos sabiedrības grupas vai indivīdus, uz kurām attiecas lēmums un tā īstenošana. Tādējādi valdības publisko attiecību uzdevums šajā kontekstā ir sniegt sabiedrībai un medijiem informāciju par pieņemtajiem lēmumiem vienkāršā un viegli saprotamā formā. Bieži vien valsts pārvaldes pieņemtie lēmumi iedzīvotājiem tiek skaidroti ar tēlu sistēmas palīdzību sadzīves līmenī saprotamā un viegli uztveramā formā, t.i., likums vai tā norma tiek skaidrota caur ikdienišķu situāciju ar spilgtiem un emocionāliem tēliem. Tomēr valdības publiskajās attiecībās, bieži pielāgojoties gan mediju, gan sabiedrības vajadzībām, sastopami arī tādi elementi kā vienkāršošana, medijiem atbilstošs apstākļu saīsinājums, simbolizēšana un personalizācija. Tāpat jāatzīmē, ka valdības publiskajās attiecībās ir vērojami arī dažādu valsts politiķu un ierēdņu publicitātes meklējumi, izmantojot speciālos pasākumus, kuri nav tieši saistīti ar darbu valsts un sabiedrības labā. Vācu filozofs Jurgens Hābermass uzsver, ka integrētās mārketinga komunikācijas attīstība ir veicinājusi to, ka privāti uzņēmumi rada savos pircējos ideju, ka savos patērēšanas lēmumos viņi darbojas kā

pilsoņi, un savukārt valstij jāvēršas pret saviem pilsoņiem kā patērētājiem. Rezultātā valsts pārvaldes iestādes sacenšas par publicitāti, nevis veido divvirzienu komunikāciju ar sabiedrību (Habermas, 1989).

Vēl viens nozīmīgs labas pārvaldības princips, kas cieši sasaistīts ar valdības publiskajām attiecībām, ir atskaitīšanās sabiedrībai un ieinteresētajām pusēm, t.i., tiem, kurus ietekmē tās darbībai vai pieņemtais lēmums. Jāatzīmē, ka šie labas pārvaldības principi - valsts pārvaldes darbības atklātība, caurspīdīgums un atskaitīšanās nav tikai labas gribas izpausme, bet arī normatīvajos aktos noteikts valsts pārvaldes pienākums. Normatīvajos aktos nostiprinātās sabiedrības tiesības saņemt informāciju un valsts pārvaldes institūciju pienākums sniegt informāciju ir viens no priekšnoteikumiem tās darbībai sabiedrības interesēs, jo informācijas atklātība un pieejamība nodrošina valsts pārvaldes darbības pārskatāmību un sabiedrība var gūt pārlicību, ka valsts pārvalde darbojas tās interesēs.

Latvijas valdības publisko attiecību aizsākums meklējams deviņdesmito gadu vidū. Valsts pārvaldes komunikācijas mērķi pirmoreiz tika definēti 1995. gadā, Ministru kabinetam (MK) pieņemot „Valsts reformu koncepciju”, kurā kā viens no valsts reformu virzieniem tika noteikta reforma valsts varas un sabiedrības attiecībās, lai veicinātu iedzīvotāju iesaistīšanos un ieinteresētību valsts pārvaldes procesos, kā arī nodrošinātu iespēju sabiedrībai iegūt aktuālu un precīzu informāciju par valsts pārvaldē notiekošo. Savukārt no 2001. gada līdz 2010. gadam Latvijas valdības komunikācijas politiku noteica MK apstiprinātās „Valdības komunikācijas politikas pamatnostādnes”, kā mērķi izvirzot efektīvu valsts pārvaldes un iedzīvotāju mijiedarbību. Lai nodrošinātu sabiedrības atbalstu un piedalīšanos krīzes pārvarēšanai, kā arī sabiedrības informēšanu par pieņemtajiem lēmumiem, līdzšinējās „Valdības komunikācijas politikas pamatnostādnes” 2010.gadā tika aizstātas ar Valsts pārvaldes komunikācijas pasākumu plānu valsts krīzes seku pārvarēšanas periodam – līdz 2012.gadam, kā mērķi nosakot nodrošināt plānotu, saskaņotu un koordinētu komunikāciju par valsts būtiskākajām darbības prioritātēm un lēmumiem sociāli ekonomiskās un politiskās krīzes laikā.

Šīs izmaiņas Latvijas valsts pārvaldes komunikācijas politikā, kas radušās ekonomiskās krīzes ietekmē, valsts pārvaldes institūcijām optimizējot savas funkcijas, vienlaikus ir arī veicinājušas valsts pārvaldes komunikācijā nepieciešamību meklēt jaunus komunikācijas kanālus un metodes, jo ministrijās komunikācijas funkciju veicēju skaits ir samazinājies par vienu trešdaļu: 2010.gadā ministriju komunikāciju nodrošināja 67 speciālisti, 2007.gadā – 96 speciālisti. Tādējādi var secināt, ka Latvijas valsts pārvaldes komunikācijā, līdzīgi kā daudzu citu valstu institūcijās arvien vairāk nepieciešams izmantot komunikācijas speciālistu zināšanas, jaunāko informācijas un

komunikācijas tehnoloģiju iespējas, kā arī jaunrades pieeju. Kā galvenās publisko attiecību aktivitātes komunikācijas pasākumu plānā minētas: mediju attiecību veidošana, mājaslapu pilnveidošana un aktualizācija, sociālo mediju un dažādu e-risinājumu izmantošana, diskusiju, semināru un citu pasākumu rīkošana. Jāmin, ka pilnveidojot valdības publiskās attiecības, pakāpeniski vērojams arī sabiedrības uzticības pieaugums valsts pārvaldes institūcijām, tā, piemēram, Eirobarometra dati liecina, ka „kopš 2010. gada pavasara palielinājusies uzticēšanās arī Latvijas valdībai (par 7 PP, no 13% līdz 20%) un Saeimai (par 9 PP, no 6% līdz 15%)” (Eirobarometrs, 2010). Tomēr norisot sociālām un ekonomiskām izmaiņām sabiedrībā, attīstoties informācijas tehnoloģijām, kā arī mainoties sabiedrības komunikācijas paradumiem, Latvijas valdības publisko attiecību būtiskākais izaicinājums ir spēja pielietot jaunus sadarbības un līdzdalības mehānismus, kas vairotu ikviena iedzīvotāja līdzatbildību par valsts izaugsmi un sabiedrības labklājību.

Sabiedrības līdzdalības loma publiskās pārvaldes optimizācijā

Analizējot ANO formulētos labas pārvaldības principus, kā stūrakmens valsts pārvaldes optimizācijas kontekstā minama līdzdalība, kura demokrātiskā sabiedrībā varbūt gan tieša, gan pārstāvnieciska. Jāatzīmē, ka, lai attīstītu līdzdalību, jābūt nodrošinātām divām pamatbrīvībām – biedrošanās un vārda brīvībai, jo līdzdalība nav iespējama bez augsta sabiedrības informētības līmeņa no vienas puses un labi organizētas pilsoniskās sabiedrības no otras puses. Ņemot vērā to, ka valsts pārvaldes uzdevums ir kalpot sabiedrībai un veicināt valsts attīstību, nozīmīgs labas pārvaldības princips ir valsts pārvaldes atsaucība jeb operativitāte, lai nodrošinātu to, ka valsts pārvaldes institūcijas un tās iniciētie procesi reaģē uz sabiedrības vajadzībām un gaidām saprātīgā laika termiņā, pie tam dodot iespēju lēmumu pieņemšanā iesaistīties visām ieinteresētajām pusēm. Šis princips cieši sasaistīts ar orientāciju uz konsensu, jo dažādām sabiedrības grupām un indivīdiem ir atšķirīgas vajadzības un viedokļi par to, kā labāk nodrošināt valsts attīstību un sabiedrības labklājību. Laba pārvaldība liek valsts pārvaldei būt vidutājiem starp dažādām sabiedrības vajadzībām un nodrošināt konsensa sasniegšanu, saskaņojot sabiedrības intereses un meklējot optimālāko risinājumu, kas vislabāk atbilst sabiedrības interesēm kopumā. Šāda lēmumu pieņemšana, saskaņojot sabiedrības intereses, prasa no valsts pārvaldes arī skaidru un visaptverošu ilgtermiņa perspektīvu par sabiedrības ilgspējīgu attīstības vajadzībām un optimālākajiem tās sasniegšanas veidiem. Konsensa panākšana sabiedrībā paredz arī tāda principa nepieciešamību kā vienlīdzība un nediskriminācija, jo demokrātiskā valstī sabiedrības labklājība ir lielā mērā atkarīga no garantijām un pārliecības, ka visi sabiedrības locekļi jūt valsts pārvaldes ieinteresētību tās

problēmu risināšanā un nejutās atstumti tādēļ, ka nepieder pie valdošā vairākuma. Valsts pārvaldes uzdevums ir nodrošināt iespēju sasniegt vai saglabāt noteiktu savas labklājības līmeni visām grupām īpaši, vājākām un mazaizsargātām.

Šo principu – līdzdalības, atsaucības, orientācijas uz konsensu, vienlīdzības un nediskriminācijas – īstenošana ir cieši saistīta ar sabiedrības iesaistīšanu un interešu saskaņošanu un ievērošanu valsts pārvaldes darbībā, tādējādi tie uzskatāmi par svarīgākajiem principiem, kuri nodrošina valsts pārvaldes un sabiedrības viedokļa optimizāciju un ar kuru palīdzību pilsoniskā sabiedrība var regulēt sociālo homeostāzi un katrā konkrētā gadījumā īstenot vajadzīgās sociālās izmaiņas. Pilsoniskās sabiedrības, NVO un valsts varas attiecības ir process, kurā ir iesaistītas divas puses un kurš prasa arī attiecību formalizēšanu, jo tiesiskā valstī valsts pārvaldes darbība un likumdošana var iejaukties tikai noteiktā kārtībā.

Latvijas valdības un NVO attiecību formalizācijas procesu aizsākās 1993. gadā līdz ar Valsts reformu ministrijas izveidi un turpinās šobrīd kā Nevalstisko organizāciju un Ministru kabineta sadarbības memoranda īstenošanas padomes aktīva darbība. „Nevalstisko organizāciju un valdības sadarbības memorandu”, kura mērķis ir veicināt efektīvas un sabiedrības interesēm atbilstošas valsts pārvaldes darbību, nodrošinot pilsoniskās sabiedrības iesaisti lēmumu pieņemšanas procesos, 2005. gadā parakstīja 57 NVO un toreizējais Ministru prezidents Aigars Kalvītis. Sešu gadu laikā šim dokumentam ir pievienojušās 237 NVO. Jāatzīmē, ka kopumā Uzņēmumu reģistrā kopš 1991. gada 1. aprīļa ir reģistrētas 14 585 NVO, tādējādi var secināt, ka iniciatīvu iesaistīties dialoga veidošanā ar valdību ir izrādījušas tikai 1,6% no NVO, kuras tomēr uzskatāmas par aktīvāko un organizētāko pilsoniskās sabiedrības sastāvdaļu.

Nozīmīgākais valsts pārvaldes un sabiedrības viedokļa optimizācijas mehānisms ir NVO līdzdalība normatīvo aktu izstrādes gaitā. Tiesību aktu projektu analīze, kura aptver 6055 tiesību aktu un politikas plānošanas dokumentu projektu laikā no 2004. gada janvāra līdz 2006. gada aprīlim, liecina, ka vidēji tikai 12% projektu ir norādīts, ka lēmumprojekta izstrādē ir notikušas konsultācijas ar NVO (Majore, 2006). Tomēr jāatzīmē, kā pakāpeniski ir vērojama gan lielāka NVO iniciatīva, gan ministriju aktivitāte, iesaistot NVO tiesību aktu izstrādē. 2010. gadā ministriju izstrādāto tiesību aktu projektu un politikas plānošanas dokumentu skaits kopumā ir bijis 1374, tostarp 239 jeb 17% projektu un dokumentu izstrādē gaitā darba grupās bija iekļauts NVO pārstāvis, 159 jeb 12% projektu un dokumentu tika apspriesti konsultatīvajās padomēs ar NVO līdzdalību, 267 jeb 19% projektu un dokumentu izstrādē NVO pārstāvji tika piesaistīti kā eksperti. Savukārt par 552 jeb 40% projektiem un dokumentiem tika saņemti NVO atzinumi, kas liecina par samērā augstu NVO iniciatīvas un līdzdalības pakāpi. Vēl kā NVO līdzdalības veidi valsts pārvaldē

ir attīstīti šādi: pastāvīgās konsultatīvās padomes un darba grupas ministrijās, sabiedriskās apspriedes, publiskās apspriešanas, konferences, izglītojoši un informatīvi semināri.

No 1993. gada līdz 2011. gadam Latvijas valdības ir pieņēmušas vairākus normatīvos aktos, kuros tika noteikti skaidri rāmji, kā NVO iesaistās valsts pārvaldes lēmumu pieņemšanā, kā arī jau ir izveidojusies laba prakse. Latvijas valdību pieņemto dokumentu analīze liecina, ka NVO līdzdalība valsts pārvaldē tiek nodrošināta ar reglamentējošiem dokumentiem, nosakot principus NVO iesaistīšanai lēmumu pieņemšanā, kā arī nepieciešamību un pienākumu informēt sabiedrību, tādējādi NVO ir nodrošināta līdzvērtīga partnera loma sabiedrības pārvaldē.

Analizējot NVO vietu un nozīmi mūsdienu sociāli politiskajos procesos, ir redzams, ka šis darbības vektors, kur NVO kā valsts pārvaldes funkciju īstenošanas dalībnieks piedalās lēmumu pieņemšanā atbilstoši kādas sabiedrības grupas interesēm, nav vienīgais. Otrs NVO darbības vektors izpaužas kā protests pret politiskiem un/vai administratīviem lēmumiem, kad NVO ir sabiedrības aktivizētāji un sabiedriskās domas veidotāji. Īpaši kritiskos gadījumos NVO darbojas kā protestētāji, mēģinot mainīt vai atcelt kādu valsts pārvaldes lēmumu un piesaistot sabiedrības uzmanību ar radikāliem paņēmieniem, piemēram, dažādas krīzes situācijas, kad kādas izmaiņas valsts pārvalde pieņem (vai nepieņem) sabiedrības spiediena rezultātā. Šis spiediens var izpausties kā demonstrācijas un citas protesta akcijas, kurām piemīt izteikti komunikatīvas darbības spēks, kuras, pēc vācu filozofa J. Hābermasa domām, savā būtībā ir vērstas uz vēstījuma nodošanu, bet pēc savām funkcijām – uz pārrunām, jo to mērķis ir padarīt vēstījumu par sabiedriskās apspriešanas priekšmetu un sasniegt konsensu (Habermas, 1995). Komunikācijas procesā katra tā dalībnieka galvenais mērķis, pēc J. Hābermasa uzskata, ir panākt sava viedokļa atzīšanu, un tāpēc tas cenšas problemātizēt (piemēram, ar protesta akcijām) visas sabiedrības vai kādas atsevišķas grupas viedokli. Tātad var noteikt divus svarīgākos NVO darbības vektorus: pirmais ir NVO līdzdalība valsts pārvaldē, tajā skaitā arī dalība lēmuma pieņemšanas procesos, kurai nepieciešama piekrišana no politiskās varas puses un regulēšana ar normatīvo aktu palīdzību, kas nosaka valsts pārvaldes un NVO sadarbības telpu un formas, kā arī valsts pārvaldes un NVO tiesības un pienākumus. Otrs NVO vektors nav atkarīgs ne no politiskās varas piekrišanas, ne no valsts varas pieņemto normatīvo aktu regulēšanas, tieši pretēji – tas ir protests pret politiskās /administratīvās varas lēmumiem, bieži neievērojot normatīvos aktus un dažkārt pat apdraudot sabiedrisko kārtību ar vardarbīgiem protestiem. Šajā gadījumā ar dažādiem paņēmieniem, kas kādreiz robežojas pat ar skandālu, lai nodrošinātu masu mediju interesi un gūtu problēmas publicitāti, NVO piedalās publiskajās, racionāli kritiskajās debatēs, un to nolūks ir mainīt ne tikai kādu valsts pārvaldes lēmumu, bet arī sabiedrības vērtību sistēmu.

Noslēdzot ANO formulēto labas pārvaldības principu analīzi valsts pārvaldes optimizācijas kontekstā, minami vēl divi nozīmīgi principi – efektivitāte un rezultativitāte, kā arī tiesiskums jeb likuma vara. Kalpojot sabiedrības vajadzībām un nodrošināt tās interešu realizāciju, valsts pārvaldei jāievēro efektivitāte un rezultativitāte, t.i., valsts institūcijas, to pieņemtie un īstenotie lēmumi rada rezultātu, kas atbilst sabiedrības vajadzībām un gaidām, pie tam maksimāli lietderīgi un optimāli izmantojot tai atvēlētos resursus, kā arī rūpējoties par to atjaunošanu. Kā pēdējais labas pārvaldības princips minams tiesiskums jeb likuma vara, kas nodrošina visu iepriekšminēto principu ievērošanu, jo tikai pastāvot godīgai un taisnīgai likumdošanai, kas aizsargā cilvēktiesības, īpaši mazākuma, iespējams īstenot citus labas pārvaldības principus – vienlīdzību, nediskrimināciju, atskaitītšanos, caurspīdīgumu u.c. Būtībā labas pārvaldības principos ietvertās vērtības ir ceļš uz ideālu demokrātiskas valsts pārvaldes modeli, kas nodrošina ilgspējīgu sabiedrības attīstību un labklājību (Sheng, 2009). Labas pārvaldības principi, kuru īstenošana nav iespējama bez publiskajām attiecībām, nodrošina valsts pārvaldes optimizāciju – pieņemt optimālāko lēmumu, saskaņojot sabiedrības grupu intereses, un efektivitāti – īstenot pieņemto lēmumu ar vismazāko resursu patēriņu, publisko attiecību procesā nodrošinot sabiedrības informētību par pieņemto lēmumu un līdz ar to veicinot arī sabiedrības rīcību atbilstoši pieņemtajam lēmumam. Valsts pārvaldes optimizācija ir tās spēja darboties atbilstoši sabiedrības vajadzībām un interesēm, kuras var tikt izpaustas, apzinātas un saskaņotas, kā to paredz labas pārvaldības principi, tikai publisko attiecību procesā.

Secinājumi

1. Mijiedarbība starp valsts pārvaldi un sabiedrību nodrošina sabiedrības interešu saskaņošanu un veicina sabiedrības vajadzībām atbilstošākā un optimālākā lēmuma pieņemšanu, vienlaikus tomēr arī apgrūtinot lēmumu pieņemšanas un īstenošanas gaitu.
2. Valsts pārvaldes darbībā atbilstoši sabiedrībai interesēm un vajadzībām nozīmīga loma ir ANO formulētiem labas pārvaldības principiem: līdzdalība, atklātība, konsenss, atskaitītšanās, atsaucība, vienlīdzība, efektivitāte un likuma vara, no kurām lielākā daļa nav ieviešami un īstenojami bez valdības publiskajām attiecībām.
3. Valsts pārvaldes darbības atklātība, caurspīdīgums un atskaitītšanās nav tikai labas gribas izpausme, bet arī normatīvajos aktos noteikts valsts pārvaldes pienākums, kas uzskatāms par vienu no priekšnoteikumiem tās darbībai sabiedrības interesēs.
4. Kā galvenais Latvijas valdības publisko attiecību mērķis ir tikusi izvirzīta efektīva valsts pārvaldes un iedzīvotāju mijiedarbība. 2010.gadā pieņemtais komunikācijas pasākumu plāns

- paredz nodrošināt plānotu, saskaņotu un koordinētu komunikāciju par valsts būtiskākajām darbības prioritātēm un lēmumiem sociāli ekonomiskās un politiskās krīzes laikā.
5. Šādi labas pārvaldības principi – līdzdalība, atsaucība, orientācija uz konsensu, vienlīdzība un nediskriminācija – nodrošina valsts pārvaldes un sabiedrības viedokļa optimizāciju, pilsoniskajai sabiedrībai sniedzot iespēju regulēt sociālo homeostāzi un nepieciešamības gadījumā īstenot vajadzīgās sociālās izmaiņas.
  6. Nozīmīgākais valsts pārvaldes un sabiedrības viedokļa optimizācijas mehānisms ir NVO līdzdalība normatīvo aktu izstrādes gaitā. Latvijā pakāpeniski ir vērojama gan lielāka NVO iniciatīva, gan ministriju aktivitāte, iesaistot NVO pārstāvjus tiesību aktu izstrādē.
  7. NVO līdzdalība valsts pārvaldē tiek nodrošināta ar reglamentējošiem dokumentiem, nosakot principus NVO iesaistīšanai lēmumu pieņemšanā, kā arī nepieciešamību informēt sabiedrību.
  8. Viens NVO darbības vektors ir līdzdalība valsts pārvaldes funkciju īstenošanā un lēmumu pieņemšanā atbilstoši kādas sabiedrības grupas interesēm. Otrs izpaužas kā protests pret valsts pārvaldes lēmumiem, NVO aktivizējot sabiedrību un veidojot sabiedrisko domu.
  9. Labas pārvaldības principi nodrošina valsts pārvaldes optimizāciju – pieņemt optimālāko lēmumu, saskaņojot sabiedrības grupu intereses, un efektivitāti – īstenot pieņemto lēmumu ar vismazāko resursu patēriņu, publisko attiecību procesā nodrošinot sabiedrības informētību par pieņemto lēmumu un veicinot arī sabiedrības rīcību atbilstoši pieņemtajam lēmumam.

Izmantoto literatūras avotu saraksts

1. Habermas J. The Structural Transformations of the Public Sphere. – Cambridge: Polity Press, 1989 – 301 pp.
2. Habermas J. Moral Consciousness and Communicative Action. – Cambridge: Polity Press, 1995 – 225 pp.
3. Majore M. Nevalstisko organizāciju un valdības sadarbība Latvijā. // Uncertain Transformation – New Domestic and International Challenges. - Rīga: Latvijas Universitāte, 2006. – 133.-147.lpp.
4. Valsts reformu koncepcija // Laikraksta Diena pielikums Saeimā un Ministru kabinetā. – 25.01.1995.
5. Eiobarometrs 74. Sabiedriskā doma Eiropas Savienībā. Rudens 2010. Skat. 21.06.2011.
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb74/eb74_lv_lv_nat.pdf
6. Lursoft statistika. Biedrības un nodibinājumi, sabiedriskās organizācijas. Skat. 01.07.2011.
<http://www.lursoft.lv/lursoft-statistika/Biedribas-un-nodibinajumi-sabiedriskas-organizacijas>
7. Nevalstisko organizāciju un Ministru kabineta sadarbības memoranda īstenošana 2010.gadā. Skat. 30.06.2011.
<http://www.mk.gov.lv/lv/sabiedribas-lidzdaliba/sadarbibas-memorands/>
8. Nevalstisko organizāciju un valdības sadarbības memorands. Skat. 28.06.2011.
<http://www.mk.gov.lv/lv/sabiedribas-lidzdaliba/sadarbibas-memorands/>
9. Sheng, Y.K. What is Good Governance? Skat. 25.05.2011.
<http://www.unescap.org/pdd/prs/ProjectActivities/Ongoing/gg/governance.pdf>
10. Valdības komunikācijas politikas pamatnostādnes 2008. – 2013. gadam. Skat. 28.07.2009.
http://www.mk.gov.lv/doc/2005/MKPamn_171207.doc
11. Valsts pārvaldes komunikācijas un koordinācijas pasākumu plāns 2010.- 2012.gadam. Skat. 30.05.2011.
<http://www.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40175538>